

อุปสรรคการปกครองโดยรัฐสภาในประเทศไทย

ระยะเวลาที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย นับเป็นเวลา ๒๐ ปีแล้ว ถ้าเปรียบกับการเติบโตของบุคคลในวัยนี้ จะเห็นได้ว่าอยู่ในระยะเวลาที่บรรดาศิษษาจะ สามารถที่จะ รับผิดชอบได้ แต่ตรงกันข้ามระบอบประชาธิปไตยของไทยกลับต้อง อยู่ในระยะเวลาที่เด็กจะต้องสอนเดินสอนพูดกัน ไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร เนื่องด้วยเหตุหนานาประการ คือ

ศีลธรรม เป็นเงื่อนไขสำคัญในระบอบประชาธิปไตยอย่างมาก เพราะถือว่าทุกคนมีดั่งนในการปกครองระบอบนี้ ถ้าราษฎรขาดคุณลักษณะอันนี้แล้ว การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจะดำเนินไป ตามแบบธรรมนิยมอันดงามย่อมไม่ได้ อำนาจฝ่ายต่ำก็จะชักจูงให้ ราษฎรประพฤติแต่สิ่งชั่ว อันจะเป็นเหตุให้มูฐานของระบอบการ ปกครองต้องพิการไป แต่อย่างไรก็ดี สำหรับประเทศไทยได้ชื่อว่า เป็นเมืองแห่งพระพุทศาคำสอน ปราภฏตามคำสั่งสอนของพระสัมมา สัมพุทธเจ้าว่า "ให้ประพฤติแต่ในทางที่ดี ละเว้นการประพฤติชั่ว" ดั่งนี้ ประชาชนชาวไทยจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้มคณธรรม ในเรื่องศีลธรรม ดั่งจะเห็นได้ว่า เมื่อครั้งเปลี่ยนแปลงการปกครองปี ๒๔๗๕ จนกระทั่ง เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของ ประเทศไทยดำเนินไปด้วยความราบรื่น ครั้นต่อมาในระหว่างสงคราม

ระบอบการปกครองโดยรัฐสภาประเทศไทย

๑๓๑

โลกครั้งที่ ๒ จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้คุณธรรมในเรื่องศีลธรรมอันดีของประชาชนชาวไทยที่เคยมีมาแต่กาลก่อนต้องเสื่อมลงอย่างมาก เนื่องด้วยผลของการสงครามเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งทำให้ศีลธรรมของชาวไทยต้องเสื่อมลงจนไม่อาจมารักษาแก้ไขให้กลับคืนดังเดิมได้

ฉะนั้น ความผันแปรทางการเมืองของประเทศไทย ภายหลังจากสงครามโลก จึงเป็นไปอย่างระส่ำระสายเป็นผลให้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งดำเนินมาด้วยดี ก็ต้องบังเกิดการปฏิวัติ รัฐประหาร กบฏ จลาจล เต็มอมา ด้วยราษฎรชาติศีลธรรมดั้งเดิมต่างมาแต่ดั่งนี้ เพื่อประคับประคองให้ระบอบการปกครองได้เจริญก้าวหน้าต่อไปโดยไม่มีอุปสรรค และ ไม่น่าถึงกาลที่ล่วงมาแล้ว เราจะต้องเพ่งเต็งในเรื่องการอบรมศีลธรรมแก่ประชาชนอย่างมากที่สุด

การศึกษา คำกล่าวที่ว่า ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นระบอบของผู้ที่ได้รับการศึกษานั่น เป็นความจริง เพราะระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ราษฎรมีส่วนบริหารบ้านเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม จำเป็นอย่างยิ่งที่ราษฎรจะต้องมีการศึกษา เพื่อทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ถ้าราษฎรไม่ได้รับการศึกษา ย่อมไม่มีความรู้ในเรื่องการเมือง การปกครอง และไม่สนใจในกิจการบ้านเมือง และดีทริหน้าที่ของตนตามระบอบประชาธิปไตย อันจะเป็นเหตุให้ระบอบการปกครองนี้ยั่งยืนต่อไปไม่ได้

สำหรับการศึกษาประเทศไทยที่ปรากฏตามสถิติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๔๘๐ ผู้ที่อ่านหนังสือออก (อายุตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป) คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๗ นับว่าพลเมืองยังอ่านหนังสือไม่ออกเป็นจำนวนมาก ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นต้นมา การศึกษายังไม่อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ การศึกษาภาคบังคับเพียงให้อ่านหนังสือออกกวด การศึกษาด้านอาชีวศึกษากวด การศึกษาชนบทมีศึกษากวด เหล่านี้เรามีไม่เพียงพอ และเท่าที่มีอยู่เราก็ไม่ได้บำรุงให้เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร อนึ่ง การศึกษานี้ไม่แต่เพียงที่จะดำเนินการในสถานโรงเรียนเท่านั้น รัฐเจ้าต้องเป็นผู้ให้การศึกษแก่ราษฎรโดยการแนะนำ อบรมทางเจ้าหน้าที่ ทางหนังสือพิมพ์ ทางวิทยุ นอกสถานโรงเรียนอีกเป็นต้น แต่เท่าที่ได้ปฏิบัติให้การศึกษานั้นด้านหนึ่งมีน้อย และกระทำไม่ถูกต้องประสงค์

สำหรับหน้าที่การให้การศึกษานี้เป็นหน้าที่ของรัฐ ที่จะจัดการให้ราษฎรได้รับการศึกษาโดยทั่วถึง การลงทุนในด้านนี้จำเป็นอย่างยิ่ง และจะหัดเดียงและอ้างความสำคัญในการที่จะจัดการบำรุงประเทศในด้านอื่นก่อนก็ยอมไม่ได้ ประชาธิปไตยของไทยที่ล้มลุกคลุกคลานอยู่ปัจจุบันนี้ ก็เนื่องด้วยราษฎรยังไม่ได้รับการศึกษาพอ

อนึ่ง มีข้อที่น่าสังเกต คือ การให้การศึกษโดยรัฐเป็นผู้จัดทำ ทั้งในสถานการศึกษาและนอกสถานศึกษา รัฐยังไม่ได้เข้าในข้อที่ว่าให้ราษฎรทราบซึ่งในเรื่องสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ของราษฎรตามระบอบประชาธิปไตย ฉะนั้น รัฐควรจะได้คำนึงถึงเรื่องนี้ให้มากที่สุด

การแบ่งแยกและความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการการเมือง
กับข้าราชการประจำ

การแบ่งแยกข้าราชการการเมือง กับข้าราชการประจำออกจากกัน เนื่องจากข้าราชการการเมืองได้รับการฝึกฝนมาในงานของสภา ไม่มีความชำนาญในงานประจำ และพินตำแหน่งตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ ซึ่งอยู่ประจำชั่วคราวตามแต่ที่เสด็จของสภาชั้นต้น ข้าราชการการเมืองมีหน้าที่วางนโยบายให้ข้าราชการฝ่ายประจำปฏิบัติตาม ส่วนข้าราชการฝ่ายประจำได้แก่ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นประจำ และการออกจากตำแหน่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ ฯ ถึงแม้ว่าจะเปลี่ยนรัฐบาลครั้ง ข้าราชการประจำก็ยังคงดำรงตำแหน่งต่อไป

การแยกข้าราชการฝ่ายการเมืองกับข้าราชการประจำออกเป็น ๒ ฝ่าย มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะในท่วงหน้าโลกมีความก้าวหน้าเป็นอันมาก ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องใช้บุคคลที่ได้รับการฝึกฝนและมีความรู้เทคนิคในทบวงการเมืองนั้น ๆ เพื่อจัดบริการสาธารณะ ถ้าบริการสาธารณะใดที่ทำไปโดยมิได้อาศัยความรู้ความชำนาญของผู้เชี่ยวชาญ ย่อมจะเกิดข้อบกพร่องและไม่ได้ผลเต็มที่ อนึ่ง ถ้าจะปล่อยให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการ คือข้าราชการประจำปฏิบัติไปตามดำพังกมก็จะใหม่ปฏิบัติตามหลักการหรือทฤษฎีเกินไป อาจจะทำให้เกิดระเบียบมากมายหรือเกิดการล่าช้าจน จึงจำเป็นต้องใช้บุคคลที่มีความนึกคิดอย่างสามัญชนเข้าร่วมดำเนินการ คือข้าราชการฝ่ายการเมือง

การแยกข้าราชการฝ่ายประจำออกจากฝ่ายการเมืองนั้น จะต้องห้ามไม่ให้ข้าราชการประจำดำรงตำแหน่งการเมืองด้วย ทั้งต้องให้ความมั่นคงแก่ข้าราชการประจำอย่างแท้จริง อย่าให้อิทธิพลการเมืองเข้าแทรกแซง ซึ่งจะทำให้ข้าราชการประจำต้องหวาดเกรงว่าจะต้องสูญเสียตำแหน่งหรือไม่ได้รับความดีความชอบตำแหน่งที่ตั้งขึ้นไป

สำหรับการแยกข้าราชการฝ่ายการเมืองนั้น ห้ามมิให้เข้าไปก้าวก่ายในงานของข้าราชการประจำ บางกรณีข้าราชการฝ่ายการเมืองมักจะใช้อำนาจในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาเหนือข้าราชการประจำ เพื่อปฏิบัติให้เกิดข้อขัดแย้งและความนิยมทางการเมืองของตนเสมอ

การแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างฝ่ายการเมืองกับฝ่ายประจำนั้น ไม่หมายความว่า จะไม่มีความเกี่ยวพันกันระหว่างข้าราชการทั้งสอง ตรงกันข้าม จะต้องมีความร่วมมือซึ่งกันและกัน ถ้าข้าราชการฝ่ายการเมืองคนใดมองข้ามข้าราชการประจำไปด้วย โดยไม่นำพาต่อข้อเสนองานของข้าราชการประจำ มุ่งแต่จะเอาความคิดของตนฝ่ายเดียว ก็เท่ากับเสียตนเข้าไปรับผิดชอบในงานประจำ ซึ่งตนไม่มีความรู้ความชำนาญพอ และถ้าข้าราชการประจำไปสนับสนุน และเข้าเป็นพรรคพวกข้าราชการการเมือง เมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ ข้าราชการผู้นั้นก็ได้รับความกระทบกระเทือนและถูกคณะรัฐบาลใหม่กำจัดออกไปเสียจากราชการอันเป็นผลให้ระด่ำระสายชนในวงราชการ

สำหรับประเทศไทยเมื่อเปลี่ยนการปกครองครั้งแรก ปี ๒๔๗๕ ไม่ได้แยกข้าราชการฝ่ายประจำกับการเมืองออกจากกัน ต่อมาภายหลัง

ระบอบการปกครองโดยรัฐสภาประเทศไทย ๑๓๕

สงครามโลกครั้งที่ ๒ ปี ๒๔๘๘ ได้มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ แยก
 ข้าราชการฝ่ายการเมืองกับฝ่ายประจำออกจากกัน จนกระทั่งปี ๒๔๙๕
 ประเทศไทยได้กลับมาใช้รัฐธรรมนูญปี ๒๔๗๕ อีก เป็นอันว่าปัจจุบัน
 ประเทศไทยข้าราชการฝ่ายประจำกับฝ่ายการเมืองไม่แยกจากกัน ถ้า
 กล่าวตามหลักการแล้ว นับว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย
 แต่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเพียงชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งตามบทเฉพาะกาล
 ดังได้กล่าวมาแล้วเนื่องด้วยความจำเป็นเกี่ยวกับสถานการณ์ของบ้าน-
 เมืองและของโลก ถ้าหากว่าบทเฉพาะกาลนั้นสิ้นสุดแล้ว ก็คงจะได้แยก
 ข้าราชการฝ่ายการเมืองกับฝ่ายประจำออกจากกันเด็ดขาดดังอารยประ-
 เทศทั้งหลาย

การมาใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

ด้วยปรากฏตามสถิติของผู้มาใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของกระ-
 ทรวงมหาดไทย คือ

พ.ศ.	จำนวนผู้มีสิทธิออกเสียง	จำนวนผู้มาใช้สิทธิออกเสียง	คิดเฉลี่ยร้อยละ
๒๔๗๖	๔,๒๗๘,๒๓๓	๓,๗๗๓,๕๕๒	๘๙.๔๕
๒๔๘๐	๖,๓๒๓,๒๓๙	๕,๖๖๒,๕๓๔	๙๐.๒๒
๒๔๘๓	๖,๔๓๓,๘๒๗	๕,๒๓๐,๓๓๒	๘๑.๑๓
๒๔๘๘	๖,๔๓๓,๘๒๗	๕,๐๘๓,๙๘๘	๗๘.๕๖
๒๔๙๓	๗,๙๗๖,๘๙๓	๕,๓๗๗,๖๖๔	๖๖.๕๕
๒๔๙๕	๗,๖๓๘,๓๕๐	๕,๙๖๓,๒๙๑	๗๗.๗๖

รวมเฉลี่ยมาใช้สิทธิเลือกตั้งตั้งแต่เริ่มมีการเลือกตั้งคิดเป็นร้อยละ

๓๕.๗๕

ทรง เห็นได้ว่า สถิติมาใช้สิทธิออกเสียงเป็นจำนวนน้อยมาก เนื่องจากราษฎรไม่เห็นความสำคัญและบังเกิดผลประการใด อีกประการหนึ่งราษฎรไม่เข้าใจถึงคุณค่าอันจะได้รับจากการเลือกตั้ง

อนึ่ง มีข้อที่น่าสังเกตโดยข้อเท็จจริงว่า ผู้ที่ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งนั้นไปใช้สิทธิของตนโดยไม่บริสุทธิ์ใจ หากแต่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยถูกขอร้องจากพรรคพวกเพื่อนฝูงหรือมิฉะนั้นก็ได้รับผลประโยชน์หรืออามิสสินจ้างจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง อันเป็นมูลเหตุจูงใจให้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยมิชอบ ดังนี้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะให้ราษฎรได้มีการศึกษา มีศีลธรรม ตลอดจนวัฒนธรรมอันดีงาม ให้เข้าใจสิทธิและหน้าที่ของตนในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

สิทธิเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้ง

สิทธิเลือกตั้ง ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๘๔

มาตรา ๕ ได้บัญญัติคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง คือ

๑. มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย แต่ถ้าสัญชาติไทยคนใด

ก) ถ้าสามารถเป็นคนต่างดาว ต้องเป็นผู้ที่ใ้เรียนภาษาไทยจนได้รับประกาศนียบัตร ไม่ต่ำกว่ามัธยมปีที่ ๖ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือได้รับราชการตามกฎหมายว่าด้วยการ

ระบอบการปกครองโดยรัฐสภาประเทศไทย

รับราชการทหาร หรือเป็นข้าราชการพนักงานเทศบาล พนักงาน
สหกรณ์ หรือครูโรงเรียนประชาบาล โดยมีเงินเดือนประจำมาแล้ว
ไม่น้อยกว่า ๕ ปี

ข) ถ้าเป็นบุคคลผู้ได้สัญชาติไทยโดย การแปลงชาติ
ต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งอันกำหนดไว้ใน (ก) และได้มีภูมิจำ
เนาในราชอาณาจักร ติดต่อกันนับแต่ได้ แปลงชาติมาแล้วไม่น้อยกว่า
๑๐ ปี

๒. อายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี ในวันแรกแห่งระยะเวลาซึ่ง
กำหนดให้มการเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกา

ฉะนนั้น ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งกำหนดเงื่อนไขผู้มีสิทธิ
เลือกตั้งไว้เป็น ๒ นัย คือ ต้องมีสัญชาติไทย เงื่อนไขอื่นนั้นบวตรง
กับหลักที่ว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนในชาตินั้น อีกประการหนึ่ง
เงื่อนไขเรื่องอายุ ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปีในวัน
แรกทมิพระราชกฤษฎีกาให้มการเลือกตั้ง เงื่อนไขเมื่อเปรียบเทียบกับ
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ว่า ชายและหญิงอายุ ๑๗ ปี และ
๑๕ ปี เมื่อสมรสกัน กฎหมายถือว่าเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ คือผู้ตรูชอบ
และกระทำนิติกรรมใด ๆ ได้ ทงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ
พลเรือนกำหนดอายุสำหรับผู้ที่รับราชการไว้ไม่ต่ำกว่า ๑๗ ปี บริบูรณ์
แม้กฎหมายรัฐธรรมนูญยังได้บัญญัติให้พระมหากษัตริย์บรรลุนิติภาวะ
เมื่ออายุ ๑๗ ปี บริบูรณ์ ทงนี้ ควรจะได้ลดอายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
ลงมาอีก ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติ

ระเบียบข้าราชการพลเรือน และกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งบุคคลควรมีสิทธิเลือกตั้งเมื่ออายุ ๑๘ ปีบริบูรณ์ เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมและสนใจในการบริหารประเทศชาติมากขึ้น

สิทธิผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๘๕ มาตรา ๖ ได้บัญญัติสิทธิผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้ คือ

ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องเป็นผู้มีสิทธิเป็นผู้เลือกตั้ง ไม่ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๗ และต้องไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุก เว้นแต่ความผิดฐานประมาททางท้องมควมผิดเพิ่มเติมดังต่อไปนี้ด้วย คือ

๑. อายุไม่ต่ำกว่า ๓๐ ปีบริบูรณ์ ในวันแรกแห่งระยะเวลาซึ่งกำหนดให้มีการเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกา

๒. มีความรู้สอบได้ไต่ชนมรยมบท ๖ หรือจำนวนชนไปตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือมีความรู้ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการรับรองว่าเทียบได้ไม่ต่ำกว่านั้น หรือเป็นข้าราชการประจำตั้งแต่ชนโทขึ้นไป หรือมีชื่ออย่างอื่นซึ่งคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนรับรองว่าเทียบได้ไม่ต่ำกว่าชนโทขึ้นไป หรือเป็นข้าราชการประจำดังกล่าวมาข้างต้น และออกจากราชการโดยมีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญ

๓. บิดาต้องมัตัญชาติเป็นไทย

ระบอบการปกครองโดยรัฐสภาประเทศไทย

๑๓๕

ผู้ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๓

๑. บุคคลที่หนวกหรือเป็นใบ้ หรือตาบอดทั้งสองข้าง
๒. ผู้ตกยาเสพติดให้โทษ
๓. บุคคลผู้เป็นโรคเรื้อน หรือบรรณโรคระยะอันตราย
๔. บุคคลผู้ล้มตายซึ่งค้างยังไม่ตั้งให้พ้นจากคดี
สิทธิของผู้สมัครรับเลือกตั้งคงค้างมานาน เฉพาะเงื่อนไขในเรื่อง
อายุและความของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นปัญหา ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป
ส่วนนอกจากนี้เป็นเหตุทั่วไปอยู่แล้ว

อายุของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตามกฎหมายเลือกตั้งนับแต่

เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา ได้กำหนดเรื่องอายุของผู้สมัคร
รับเลือกตั้งไว้เพียง ๒๓ ปี ครั้นต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ หลังจากการ
รัฐประหารเป็นต้นมา ได้กำหนดอายุของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้อย่างต่ำ
๓๐ ปี ทั้งนี้โดยให้เหตุผลว่า บุคคลซึ่งอายุต่ำกว่านั้นยังไม่มีความสุ
มรอบคอบพอ ผู้เขียนเห็นว่ากรกำหนดอายุของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้
อย่างต่ำ ๓๐ ปีนั้นนับว่าดีไป ควรจะกำหนดอายุอย่างต่ำ ๒๕ ปีขึ้นไป
เพราะเป็นการปิดประตูมิให้บุคคลที่อยู่ในวัยหนุ่มซึ่งมีสมองกำลังเป
ราะบาง ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตน บุคคลในวัย
๒๕ ปี อาจจะมีคุณสมบัติรอบคอบไม่แพ้กว่าบุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่
๓๐ ปีขึ้นไปก็ได้ สำหรับต่างประเทศซึ่งส่วนมากกำหนดอายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี
ขึ้นไป มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ เช่น อังกฤษกำหนดอายุ ๒๑ ปี

ฝรั่งเศส อายุ ๒๕ ปี เยอรมัน ๒๑ ปี อเมริกา ๒๕ ปี รัสเซีย ๓๘ ปี
และสวีตเซอร์แลนด์ ๒๐ปี* เป็นต้น

ความรู้ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตามกฎหมายเลือกตั้งในปัจจุบัน

กำหนดความรู้ของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้ในคำกล่าวสนมขมบท ๖ หรือเคย
รับราชการเป็นข้าราชการมาแล้วเทียบได้ไม่ต่ำกว่าชนโท และออกจาก
ราชการโดยมลัทธิตริบบำเหน็จบำนาญตามกฎหมายเลือกตั้งฉบับก่อน ๆ
กำหนดความรู้ของผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้อย่างต่ำเพียงชนประถมบริบูรณ์
เท่านั้น ความรู้ของผู้สมัครรับเลือกตั้งนี้ ตามหลักการแล้วควรจะ
ได้กำหนดความรู้เพียงอ่านออกเขียนได้ก็จะเหมาะสมกว่า เพราะเป็นการ
ตัดสิทธิราษฎรผู้ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยมากเกินไป แต่อย่างไร
ก็ดี เจตนารมณ์ของกฎหมายก็เพื่อจะได้บุคคลที่มีความรู้เข้าไปปฏิบัติหน้าที่
ถ้าเมื่อเปรียบเทียบกับทางราชการ ซึ่งรับบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการ
อย่างน้อยจะต้องมีความรู้ไม่ต่ำกว่าชนมัธยมปีที่ ๖ ก็เป็นการสมควร
ส่วนต่างประเทศ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และสวีตเซอร์แลนด์
ไม่ได้กำหนดในเรื่องความรู้ไว้แต่ประการใด เฉพาะอเมริกาได้กำหนด
ไว้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องเป็นผู้ที่อ่านรัฐธรรมนูญอเมริกาได้ และ
เขียนชื่อตัวได้ด้วย

(๑) คู่มือของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้ง ในคำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญ
พุทธศักราช ๒๔๗๕-๒๔๗๕ หน้า ๔๘๘ โดย ดร. หยุต แสงอุทัย

ความไม่เคยชิน นิสสัย ใจคอ และความเป็นอยู่ของพลเมือง

ความไม่เคยชิน

การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะบังเกิด

ผลดีนั้นจำเป็นที่ราษฎรจะต้องมีความรู้และสนใจในการเมือง ทั้งได้เคยชินต่อระบอบการปกครองนั้นเป็นอย่างดี อาทิ ประเทศอังกฤษซึ่งเป็นมารดาแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ ประชาชนได้เคยชินต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมาเป็นเวลายาวนานจึงทำให้การปกครองของอังกฤษเป็นไปโดยราบรื่น สำหรับประเทศไทยนั้น นอกจากประชาชนส่วนมากจะยังไม่มีความรู้ เป็นทุนในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยแล้ว ความเคยชินกันน้อยมาก แม้การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ราษฎรก็ยังไม่มีความเข้าใจถึงวิธีการ (การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรทั่วไปตั้งแต่เริ่มต้นเพียง ๖ ครั้งเท่านั้น) อย่างไรก็ตามความเคยชินก็เป็นเงื่อนไขประการหนึ่งที่จะทำให้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยดำเนินไปด้วยดี

นิสสัยใจคอของพลเมือง

การปกครองระบอบประชาธิปไตย

เป็นระบอบที่ประชาชนจำเป็นต้องใช้เหตุผล เพราะการที่ประชาชนใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยนั้น ราษฎรจะต้องไตร่ตรองว่าบุคคลใดที่จะเป็นผู้แทน ซึ่งจะไปทำหน้าที่ให้ได้ประโยชน์แก่ส่วนรวมได้มากที่สุด ถ้าราษฎรหุนหันพลันแล่นไม่ได้คิดเหตุผลแล้ว การใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎรก็จะไม่บังเกิดผลดีแก่ประเทศชาติ ฉะนั้นเราจะเห็นได้ว่า เรื่องนิสสัยใจคอของพลเมืองนับว่ามีส่วนสำคัญในระบอบ

ประชาธิปไตย อาทิ ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นประเทศประชาธิปไตย ประเทศหนึ่ง ที่ได้ปฏิวัติมาสู่ระบอบชนชั้นาน ปราบกฏว่ารัฐบาลไม่มีเสถียรภาพ ต้องล้มเลิกกตถกคตถนบ่อย ๆ ฐานะทางการเมืองระด่ำระสาย ประชาชนบางส่วน ถึงเอือมระอาคือ การปกครอง ระบอบประชาธิปไตย แต่เมื่อเปรียบกับประเทศอังกฤษแล้ว ฐานะทางการเมืองนับว่ามั่นคง ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในทวีปเอเชียที่มการปกครองระบอบประชาธิปไตย เรื่องนี้ลึกลับใจคอของพลเมืองเกี่ยวแก่ระบอบประชาธิปไตย เห็นว่าเป็นการเหมาะสม หากแต่ว่าประชาชนยังขาดการศึกษา และความเคยชินต่อการปกครองตามระบอบนี้

ความเป็นอยู่ของพลเมือง ความมั่งมีหรือความจนของราษฎร เป็นเงื่อนไขอันหนึ่งที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยดำเนินไปด้วยดีหรือไม่ ถ้าราษฎรส่วนใหญ่ยากจน ระบอบประชาธิปไตยก็มักจะหันไปทางซ้าย ถ้าราษฎรมั่งคั่งระบอบประชาธิปไตยก็หันไปทางขวา เป็นต้น

ชาวไทยส่วนใหญ่มีอาชีพการกสิกรรมเป็นส่วนมาก ฉะนั้น ความเป็นอยู่ของพลเมืองก็แบบกสิกรนั่นเอง ประชาชนชอบอยู่อย่างกินง่าย ไม่ค่อยมีแบบพิธีแต่ประการใด ความมั่งคั่งของพลเมืองมีอยู่เป็นจำนวนน้อยของจำนวนพลเมืองส่วนมาก การเอาใจได้ต่อการปกครองของประเทศจึงมีน้อย และขณะเดียวกันราษฎรไม่เห็นผลโดยรวดเร็ว ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ระบอบการปกครองของประเทศมีอุปสรรคไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่ควร.